

YAZI-‘Devletin resmi dini yok’ mu demiştiniz?

Kemal Göktaş: AYM’nin bu kararıyla biçimlenen ‘dinsel laiklik’ Diyanet’in sahadaki elini de güçlendirmekle kalmıyor, hukuku ve idari pratiği de biçimlendiriyor.

30/01/2019 tarihli yazı:

<http://www.diken.com.tr/devletin-resmi-dini-yok-mu-demistiniz/>

Cumhuriyet, laiklik ilkesini Anayasa’ya taşıırken dini devletin kontrolünde tutmak ve ‘Türk, Sünni, Hanefi’ ulus yaratabilmek için Diyanet İşleri Başkanlığı’nı da anayasal bir kurum haline getirmişti.

Devletin ‘katı laik’ olduğunun iddia edildiği dönemlerde dahi esasen gerçek anlamda laik bir devlet değil, Sünni Müslümanlığın diğer inançlar üzerinde baskın olduğu bir devlet söz konusuydu.

Cumhuriyet’in laiklik anlayışı, hala bu ilkeyi Anayasa’dan çıkarmak için gereken gücü bulamayan siyasal İslam’a, devletin ve toplumun İslamcılaştırılması hedefi için geniş olanaklar sağladı. Bu olanakların başında kuşkusuz Diyanet İşleri Başkanlığı’nın anayasal bir kurum olarak devlet yapısında yer alması geliyordu. Bu sayede, devlet eliyle dini hizmetlerin verilmesini aşan, dinin toplumsal hayata daha çok nüfuz etmesini sağlamaya yönelik birçok toplum mühendisliği projesi Diyanet eliyle yürütülmeye başladı.

Bu çerçevede, AYM de bir süredir kararlarında laiklik anlayışını siyasal İslam’ın güncel hedefleri doğrultusunda yeniliyor.

Son olarak müftülere resmi nikah kıyımaya yetkisi veren kanuna karşı açılan iptal davasında verilen ret kararında devlete ‘negatif ve pozitif yükümlülükler yükleyen’ laiklik anlayışını tekrarlandı. AYM’ye göre, “Laik devlet, dinler karşısında tarafsız olmakla birlikte toplumun dinî ihtiyaçlarının karşılanması konusunda kayıtsız değildir. Laiklik ilkesi, doğup geliştiği Batı’da dinin toplumsal ve kamusal alandan tamamen dışlanması sonucunu doğurmamış; dinî ihtiyaçların karşılanmasına yönelik devlet politikalarını beraberinde getirmiştir. Nitekim Anayasa’da, resmî bir dine yer verilmemekle birlikte genel idare içinde bir kamu kuruluşu olarak Diyanet İşleri Başkanlığının kurulması öngörülmüştür.”

Devletin resmi dini

Anayasa’da resmi dinin olmamasının Diyanet İşleri Başkanlığı’nın varlığıyla dengelendiğini vaz eden bu anlayış, pratikte ‘resmi dinin varlığı’nı tanımamasını ifade ediyor.

Nitekim AYM’ye göre Diyanet “... toplumun büyük çoğunluğunu oluşturan İslam dinine mensup bireylerin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek amacıyla kurulmuştur.” Anayasa’daki laiklik ilkesi bir yandan dinin devletin esaslarını belirlemesini engellemekte, diğer yandan da ‘dinî hizmetlerin devlet eliyle verilmesine imkân tanımaktadır.’ Müftülere nikah yetkisi verilmesi de “İslam dinine mensup bireyler tarafından din ve vicdan özgürlüğü kapsamında bir ihtiyaç olarak görülen dinî törenin yapılmasını kolaylaştırmaya yönelik bir düzenleme niteliğindedir.”

AYM, diğer din adamlarına (rahip, haham, dede) müftülere tanınan yetkinin tanınmamasını da ‘bütün vatandaşlara müftü nikahı zorunluluğu getirilmediği’ gerekçesiyle Anayasa’nın eşitlik ilkesine aykırı bulmadı.

Bu argüman, ‘dinsel laiklik’ tanımının çerçevesine ilişkin önemli bir veri, çünkü diğer dinlerin temsilcileri ile İslam dininin temsilcileri arasındaki hiyerarşiyi korurken, ‘zorlama olmaması’nı laiklik açısından yeterli görüyor: Dinsel olanla uyumlaştırılmış laiklik.

‘Pozitif yükümlülük’ itirazı

AYM’nin iptal isteminin reddi kararı oybirliğiyle alındı. Ancak beş üye çoğunluğun imzasını taşıyan gerekçeye katılmayarak ‘farklı gerekçe’ kaleme aldı. ‘Dinsel laiklik’ anlayışına çekinik ifadelerle karşı çıkılan farklı gerekçede şöyle dendi: “İptali talep edilen kural, Medeni Kanun’un 143. maddesinde ‘evlenmenin dini töreni’ olarak ifade edilen ve toplumun büyük bir çoğunluğunu meydana getiren İslam inancına sahip bireylerin önemli bir bölümünce de yerine getirilen uygulamayı kolaylaştırarak resmi evlendirme ile evlenmenin dini törenini birbirine bağlayan bir çeşit köprü olarak yorumlanmamalıdır. Kural, laiklik ilkesinin ve din ve vicdan özgürlüğünün devlete yüklediği pozitif yükümlülükler bağlamında değerlendirilmemelidir. Zira kural, evlenmenin dini töreninden ziyade kanunun genel gerekçesinde de vurgulandığı gibi resmi evlendirme işlemlerini kolaylaştırma amacını taşımaktadır.”

‘İslam’a aykırılık’tan‘ site kapatmak...

AYM’nin bu kararıyla biçimlenen ‘dinsel laiklik’ Diyanet’in sahadaki elini de güçlendirmekle kalmıyor, hukuku ve idari pratiği de biçimlendiriyor. Son olarak Ankara 3. Sulh Ceza Hakimliği, Diyanet İşleri Başkanlığı’nın talebi üzerine, kendisini ‘mehdi’ ve ‘resul’ ilan eden İskender Evrenesoğlu’na ait beş internet sitesine erişim engeli getirdi. Mahkeme, erişimin engellenmesi kararını bu siteler Anayasa ve yasalarda belirtilen ifade özgürlüğü sınırlarını aştığı için değil, ‘İslam dinine aykırı olması nedeniyle’ aldı.

Üstelik, bu yetki Din İşleri Yüksek Kurulu başkanlığına, cumhurbaşkanlığı kararnamesiye verilmiş durumda. Buna göre başkanlık, Kur’an-ı Kerim meallerini Diyanet İşleri Başkanlığı, kamu kurumları, özel kişi ve kuruluşların talebi üzerine veya resen inceleme yetkisine sahip. Kararnameye göre inceleme sonunda “İslam’ın temel nitelikleri açısından sakıncalı olduğu Kurul tarafından tespit edilen meallerin, Başkanlığın yetkili ve görevli merciye müracaatı üzerine, basım ve yayımının durdurulmasına, dağıtılanların toplatılmasına ve imha edilmesine karar verilebiliyor, sitelere erişim engellemesi talep edebiliyor.”

“Devletin resmi dini yok” mu demiştiniz?

<http://www.diken.com.tr/devletin-resmi-dini-yok-mu-demistiniz/>